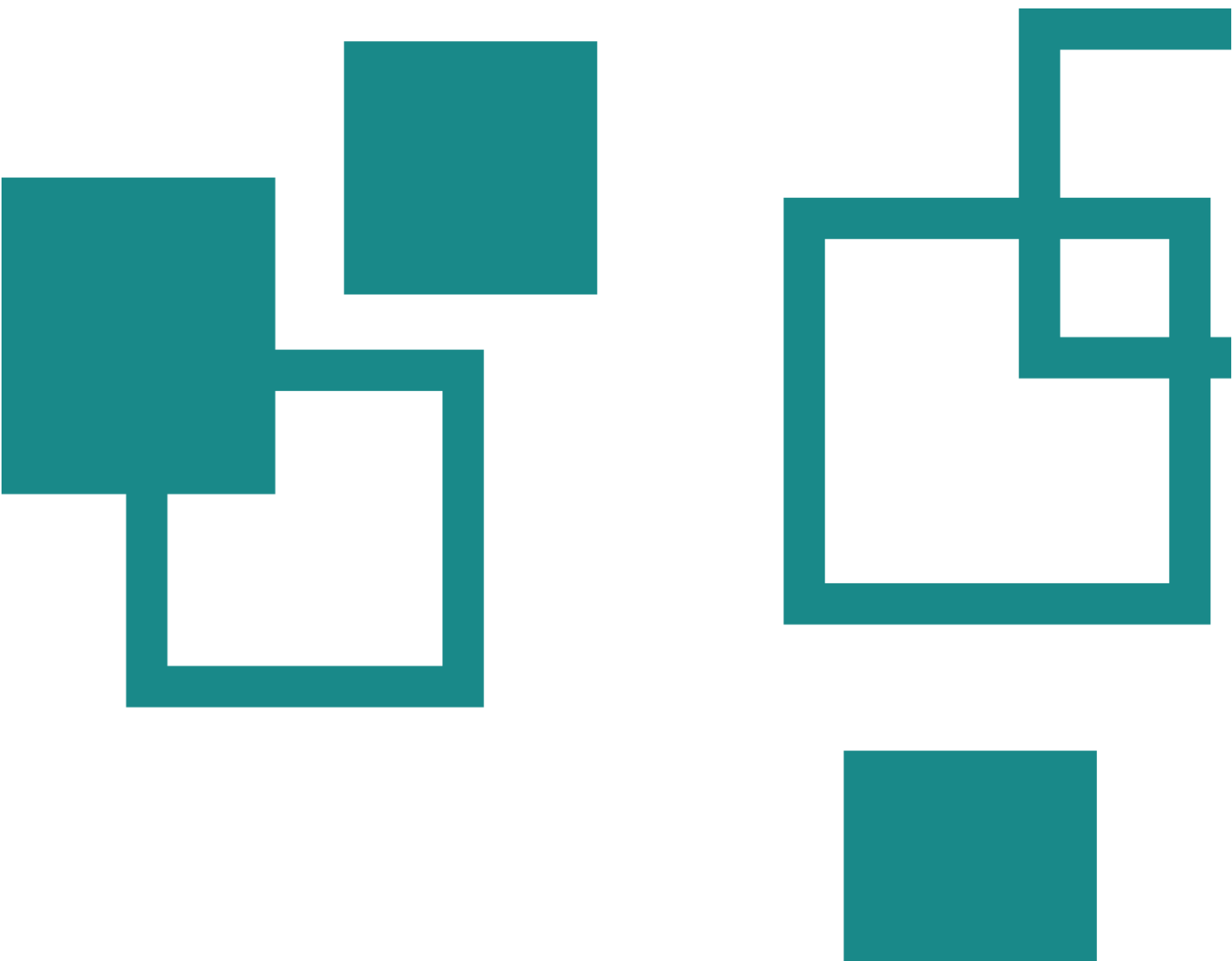

Fiatalok és politika: mivel mobilizálhatók?

Közvélemény-kutatási eredmények bemutatása

2024. február

Kutatások szerint a magyar fiatalok kevésbé érdeklődnek a politika iránt, mint az idősebbek: a 18-29 éves korcsoport a legkevésbé érdeklődő, az 50-59 évesek pedig a leginkább érdeklődők. A politikai részvétel és érdeklődés mértékében persze más demográfiai tényezők is fontos szerepet játszanak: a férfiak - a hagyományos nemi szerepeknek megfelelően - érdeklődőbbek a politika iránt, mint a nők. Emellett minél magasabb az iskolai végzettsége és minél magasabb társadalmi osztályba sorolja magát valaki, annál érdeklődőbb a politika iránt¹, ami természetesen az életkorral is összefüggésben áll. A magyar fiatalok politikai részvétele és részvételi szándéka nem csak az idősebbekhez képest, de nemzetközi összehasonlításban is alacsonyabb közép-európai kortársaikéhoz képest².

Mindezek felvetik azt a kérdést, hogy mi teheti érdeklődővé a fiatalokat. Milyen témák, problémák ösztönzik őket arra, hogy részt vegyenek a közéletben és hangot adjanak véleményüknek? Milyen világnézet húzódik meg a politikai apátia mögött? Ezekre a kérdésekre kereste a választ a 21 Kutatóközpont legutóbbi kutatása során.

(A kutatás 2023. december 4. és 2024. január 4. között zajlott, 1400 válaszadó közösségi média alapú megkérdezésével. A minta reprezentatív a magyar lakosságra nem, életkor, iskolai végzettség és lakóhely szerint. A minta 16 százalékát teszik ki 30 év alattiak, további 16 százalékát 30-40 év közöttiek, 20 százalékát negyvenesek, 24-25 százalékát pedig 50-64 év közöttiek és 65 éven felüliek.)

A következő tanulmány a 21Kutatóközpont március 1. és 3. közt megrendezésre kerülő Téli Egyetemére készült. Az esemény témája a fiatalok politikai részvétele az Európai Parlamenti választások kapcsán. Célja, hogy a résztvevők és a meghívott előadók közösen gondolkodjanak az EP-választás tétjéről, értelméről, és arról, hogy a választáson kívül még milyen más részvételi formák vannak, azok milyen módon hozhatnak változást.

A táborra a következő linken keresztül tudsz regisztrálni:

https://21kozpont.link/teli_tabor_jelentkezés

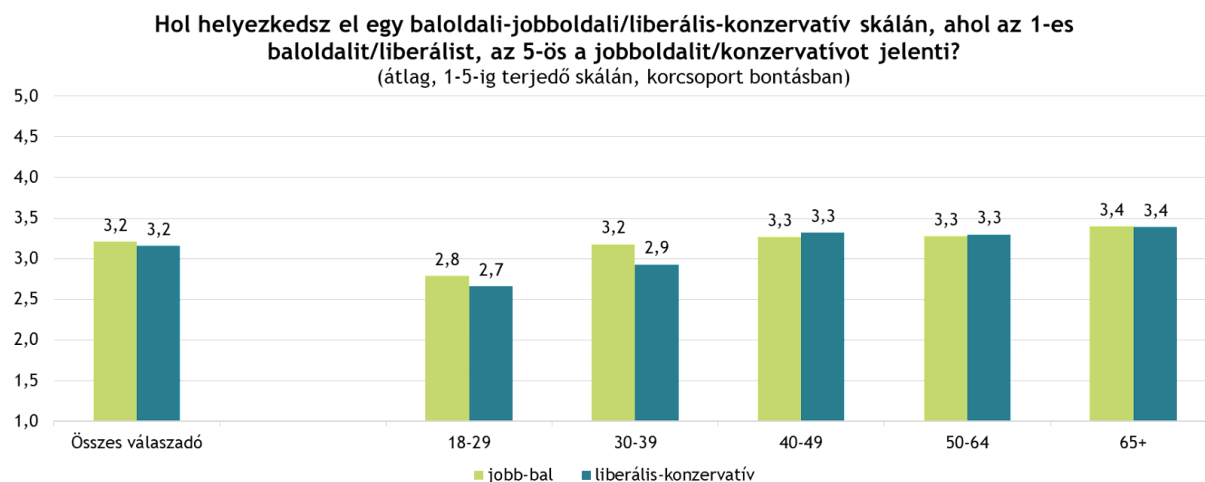
¹ http://real.mtak.hu/124199/1/ertek_identit_konyv_2021.pdf

² http://real.mtak.hu/134915/1/B%C3%ADr%C3%B3-Nagy%20Andr%C3%A1s%20-%20Szab%C3%B3%20Andrea_Magyar%20Fiatalok%202021_final_web.pdf

Aki fiatal korában nem liberális, annak nincs szíve?

Első lépésben megkértük a válaszadókat, hogy helyezték el magukat a bal-jobb, illetve a liberális-konzervatív skálákon, egytől ötig terjedő értékek között, ahol az egyes a baloldalt, illetve a liberálist jelentette. A legfiatalabb korcsoport politikai világnézetét tekintve baloldalibbnak és liberálisabbnak tartja magát, mint az idősebbek (ahogyan az más kutatásokban is megjelenik³): az egytől ötig terjedő bal-jobb skálán 2,8-as átlagpontszámmal rendelkező 18-29 évesek a skála közepétől enyhén balra helyezkednek el, míg a többi korcsoport 3,2 és 3,4 közötti átlagpontokkal enyhén jobbra húz. A legfiatalabbak körében a szórás is alacsonyabb, mint a többi korcsoportban, vagyis homogénebb véleménnyel rendelkeznek.

A liberális-konzervatív önelhelyezést mérő skálát tekintve hasonló átlagpontszámmal (2,7) rendelkeznek a fiatalok, mint a bal-jobb skálán. Itt a korcsoportok között a negyven év alattiak és felettek között érzékelhető nagyobb különbség, a harminc év alattiak és a harmincasok a skála közepétől a liberális oldal felé húznak enyhén, míg idősebb társaik a konzervatív oldal felé.

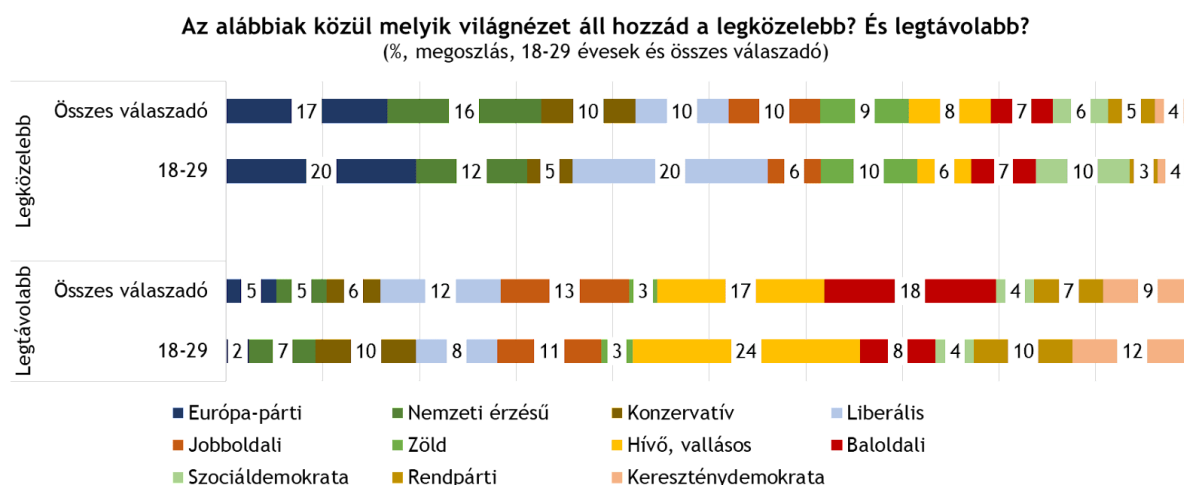

1. ábra - Hol helyezkedsz el egy baloldali-jobboldali/liberális-konzervatív skálán, ahol az 1-es a baloldalt/liberálist, az 5-ös a jobboldalt/konzervatívot jelenti? (átlag, 1-5-ig terjedő skálán, korcsoport bontásban) Forrás: saját ábra.

A bal-jobb skála esetében azonban valójában nem az életkor bír a legerősebb magyarázó-erővel, hanem a pártpreferencia (a kormánypártiakhoz képest mindenki

³ http://real.mtak.hu/154706/1/poltuk2022_book.pdf

balra helyezkedik el), illetve a nem (a férfiak jobboldalibbak, mint a nők). Ezzel ellentétben a liberális-konzervatív skála esetében a nem és a pártpreferencia mellett az életkor is meghatározó: a 18-29 évesekhez képest a negyvenesek és a 65 év felettiak szignifikánsan konzervatívabbak (míg a többi korcsoport esetén nem szignifikáns a különbség⁴). A skálák köréből kilépve az látszódik, hogy a harminc év alattiak legszívesebben a liberális és az Európa-párti jelzőkkel azonosulnak és a hívő, vallásos címkét utasítják el leginkább.

2. ábra - Az alábbiak közül melyik világnézet áll hozzád a legközelebb? És legtávolabb? (% , megoszlás, 18-29 évesek és összes válaszadó) **Forrás:** saját ábra.

Pártpreferenciájuk is ennek megfelelően alakul: a kormánypártiak aránya a 30 év alattiak körében jóval alacsonyabb (15%), mint a teljes mintában (31%). A legfiatalabb korcsoport egyébként a legfiatalabb pártokat kedveli igazán: felülreprezentáltak körükben a Momentum szavazói (23%), a Kétfarkú Kutypárt szavazói (14%), a Mi Hazánk szavazói (12%) és a Második Reformkor szavazói (8%).

Ki és miért menne el tüntetni?

A felmérés részeként egy kísérletet is végeztünk, aminek során azt vizsgáltuk, hogy mi befolyásolja leginkább egy tüntetés részvételi hajlandóságát. A kísérlet során

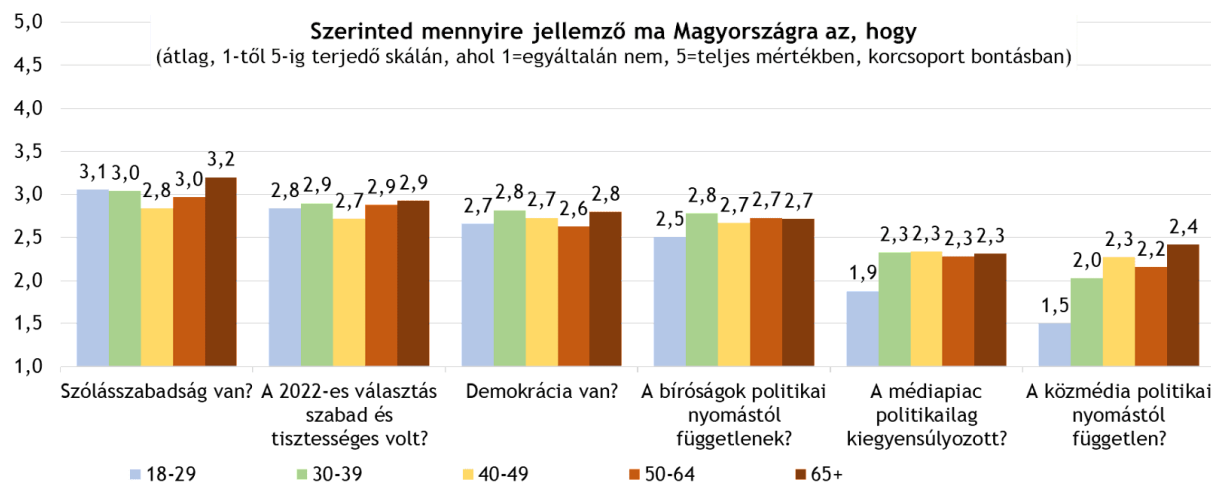
⁴ Mindkét skála esetében regressziós elemzést végeztünk, független változóként a nem, az életkor, a településtípus, a pártpreferencia, az iskolai végzettség, a családi állapot és a háztartás jövedelmi helyzete szerepeltek.

három tényezőt variáltunk: a tüntetés szervezőjét (párt vagy civil szervezet), a tüntetés témáját (környezetvédelem, oktatás, nyugdíj) és azt, hogy a válaszadó barátai részt vesznek-e a tüntetésen vagy sem. Vagyis a válaszadók eltérő kombinációját kapták a szervező, a téma és a barátok részvételének, ezzel különböző almintákat létrehozva. Összességében a válaszadók 9 százaléka mondta, hogy biztosan részt venne, további 27 százalék pedig, hogy valószínűleg részt venne egy ilyen tüntetésen. A tüntetésen való részvétel esélye magasabb az ellenzékiek és a férfiak körében, valamint azokban az esetekben, ahol a téma környezetvédelem vagy oktatás volt (a nyugdíjhoz képest), és azokban az esetekben, ha a válaszadó barátai is részt vennének.

A 30 év alattiak számára a kísérleti változók közül a barátok részvétele és a téma változtatja szignifikánsan a részvétel esélyét. Egy oktatási témájú tüntetésen nagyobb eséllyel vennének részt, mint egy nyugdíj témájún, ami érintettségükből fakadóan nem meglepő. Annak a valószínűsége, hogy egy fiatal részt venne a tüntetésen, 23 százalékról 56 százalékra nő, ha a barátai is részt vennének. Ez a hatás az életkor növekedésével eltűnik, vagyis a csoportnyomás, vagy szociális ösztönző a 30 év alattiak körében a legerősebb. Barátaik helyett az 50-64 év közöttiek és a 65 felettek számára inkább a tüntetés témája az, ami hatással van a részvétel esélyére. A kísérlet harmadik variánsa, hogy politikai párt vagy civil szervezet szervezi a tüntetést, nem változtatja szignifikánsan a részvétel esélyét. Vagyis a kutatás eredményei alapján úgy tűnik, hogy nem veti vissza a részvételt az, ha politikai párt jelenik meg szervezőként, miközben gyakran felmerülő érv a közéletben, hogy a politikai pártok maradjanak távol bizonyos megmozdulásoktól, ne csináljanak pártpolitikát társadalmi ügyekből.

Mi fáj a fiataloknak?

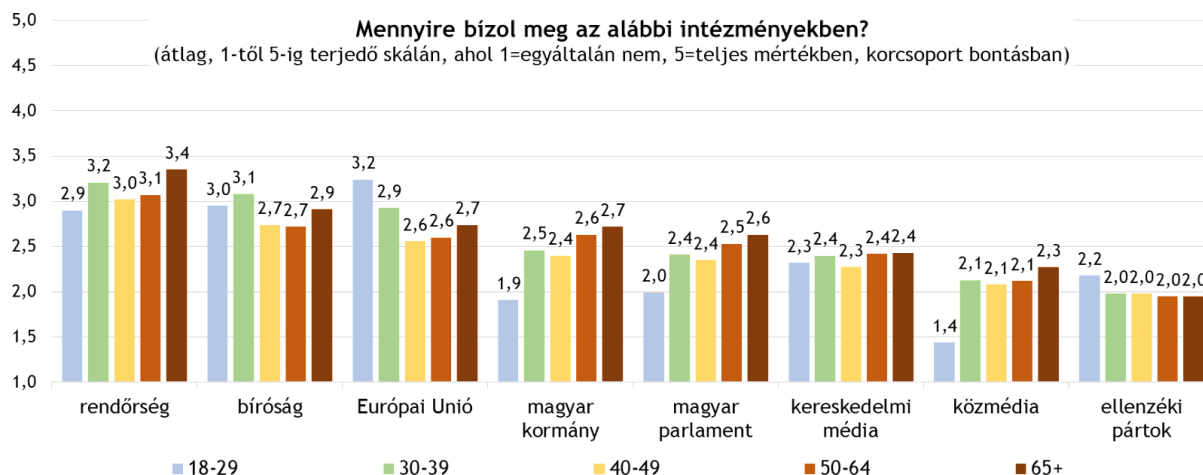
Megkérdeztük a válaszadókat a demokráciával kapcsolatos véleményükről is. A demokrácia különböző aspektusait tekintve a 18-29 évesek a médiával kapcsolatban jóval kritikusabbak az idősebb korcsoportokhoz képest, ami a közösségi média korában összefügghet a fiatalok radikálisan eltérő médiafogyasztási szokásaival is. Ezzel szemben a szólásszabadsággal, a bíróságokkal és a választásokkal kapcsolatban kevésbé eltérő a véleményük.

3. ábra - Szerinted mennyire jellemző ma Magyarországra az, hogy... (átlag, 1-től 5-ig terjedő skálán, ahol 1=egyáltalán nem, 5=teljes mértékben, korcsoport bontásban) **Forrás:** saját ábra.

Ha a demokrácia összes dimenzióját együttesen vizsgáljuk és kontrollálunk más demográfiai változókra⁵, mint a nem, lakóhely, családi állapot, iskolai végzettség, jövedelem, pártpreferencia, akkor azt az eredményt kapjuk, hogy valójában ismét a pártpreferencia és a jövedelem mértéke meghatározó. Vagyis nincs egyértelmű összefüggés a demokrácia kritikája és az életkor változása között. Ugyanakkor az megállapítható, hogy a 18-29 éveseket a közmédiák politikai függetlensége és a médiapiac politikai sokszínűsége aggasztja leginkább és ebben a legeltérőbb a véleményük. A bíróságok politikai függetlenségével kapcsolatban szintén kritikusabbak, mint az idősebb társaik, viszont a 2022-es választásokat és a demokráciát általánosságban nem ítélik meg különbözően, szólásszabadság tekintetében pedig az optimista korcsoportok közé tartoznak. Utóbbi mögött megint csak az játszhat főszerepet, hogy a legfiatalabb korcsoport fogyaszt legkevésbé hagyományos médiát, és legnagyobb mértékben közösségi médiát, ahol a szabályozói kontrol mértéke eltérő a különböző platformok között, de mindenképpen léteznek olyan felületek, amiket sem az állam, sem a tech-cégek nem szabályoznak erősen.

⁵ A demokrácia különböző aspektusaira vonatkozó hat állításból ún. faktorelemzéssel egy látens változót hoztunk létre, ami együttesen méri a demokráciáról alkotott képet. Ezt követően regressziós elemzést végeztünk, ahol a függő változó ez a látens változó, a független változók a nem, lakóhely, családi állapot, iskolai végzettség, háztartás jövedelmi helyzete és pártpreferencia voltak.

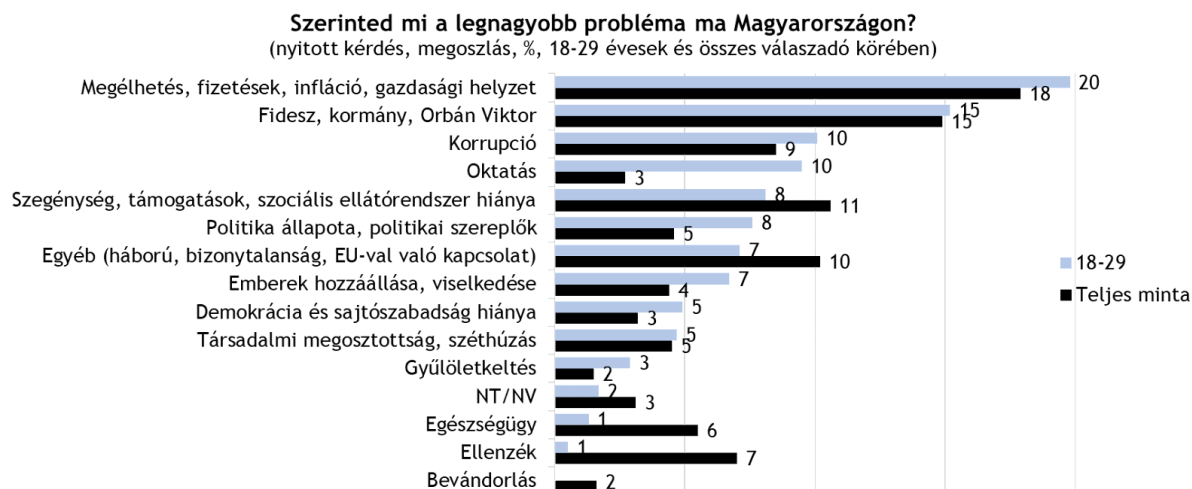

4. ábra - Mennyire bízol meg az alábbi intézményekben? (átlag, 1-től 5-ig terjedő skálán, ahol 1=egyáltalán nem, 5=teljes mértékben, korcsoport bontásban) **Forrás:** saját ábra.

A fiatalok médiával kapcsolatos aggodalmai a különböző intézményekbe vetett bizalom kapcsán is visszaköszön: a 30 év alattiak nyolc felsorolt intézmény közül a közmédiában bíznak legkevésbé: 1,4-es átlagpontot ért el a közmédia körükben egy egytől ötig terjedő skálán, ahol a magasabb értékek a nagyobb bizalmat jelentik. Ráadásul a többi korcsoport körében kettes feletti átlagpontot érdemelt ki a közmédia (ugyan ez is alacsony bizalmat jelez). Ezzel szemben a kereskedelmi médiában hasonló mértékben bíznak a különböző korcsoportok, tehát a fiatalok nem általánosságban a médiával, hanem kifejezetten a közmédiával szemben bizalmatlanabbak az idősebbekhez képest, ami összefüggésben állhat a magyar kormányba és parlamentbe vetett alacsony bizalmukkal és végső soron az ellenzékiek magasabb arányával körükben. Míg a 18-29 évesek a többi korcsoporthoz képest bizalmatlanabbak a magyar kormánnyal és a magyar parlamenttel szemben, az Európai Unióba fektetett bizalmuk jelentősen magasabb, a felsorolt intézmények közül az EU érdemelte ki a legmagasabb értéket körükben (3,2).

Végezetül megkérdeztük a válaszadóktól azt is, hogy szerintük mi a legnagyobb probléma ma Magyarországon, úgynevezett nyitott kérdésként, válaszlehetőségek felsorolása nélkül. A 30 év alattiak 20 százaléka a megélhetést, inflációt említette, 15 százalékuk a kormányt vagy Orbán Viktort, 10-10 százalékuk pedig a korrupciót és az oktatást. A demokrácia és sajtószabadság hiányát a fiatalok 5 százaléka említette magától, vagyis ez nem tartozik a legégetőbb problémák közé, de azért a mentális térképükön szerepel. A 30 év alattiak 38 százaléka említett összeségében politikával

kapcsolatos problémákat, a teljes mintában ugyanakkora arányban fordult elő ez a téma.

5. ábra - Szerinted mi a legnagyobb probléma ma Magyarországon? (nyitott kérdés, megoszlás, %, 18-29 évesek és összes válaszadó körében) Forrás: saját ábra.

Vagyis a legfiatalabbak számára az idősebbekhez képest kiemelt téma az oktatás, valamint a közmédia politikai függetlensége - ezek a témakörök potenciálisan mobilizálhatják őket a politikai részvételre.

Dióhéjban

Bár a magyar fiatalok korábbi kutatások szerint kevésbé érdeklődnek a politika iránt, ez nem jelenti azt, hogy ne lenne markáns véleményük bizonyos kérdésekben. A 30 év alatti fiatalok világnézete, véleménye és problémái eltérőek idősebb társaikhoz képest. Liberálisabbak, baloldalibbak és ellenzékiebbek. Rendelkeznak bizonyos életkori sajátosságokkal, például a barátaik részvétele erősen befolyásolja, hogy elmennének-e tüntetni. Kiemelten fontos téma számukra a média ügye, aggasztja őket a közmédia függetlensége és a médiapiac kiegyensúlyozatlansága. Ezen túl az oktatás helyzetét tartják problémásabbnak az idősebbekhez képest és ez a téma mobilizálná őket arra, hogy részt vegyenek tüntetésen. A magyar kormányba és parlamentbe vetett bizalmuk alacsony, helyette inkább az Európai Unióban bíznak. Idén júniusban pedig lehetőségük nyílik arra, hogy eldöntsék, melyik politikai pártot képviseljék őket az Európai Parlamentben.

Ha te is 30 év alatti vagy, érdekel a politika és az EP-választás, akkor jelentkezz a 21 Kutatóközpont Téli táborába, aminek a részleteit itt találod:

https://21kozpont.link/teli_tabor_jelentkezés

Készítette: 21 Kutatóközpont
Készült: 2024.02.08. Budapest